

Beszámoló a Számviteli Főiskola statisztikai tanszéke iparstatisztikai szakkörének munkájáról.

Ez év március elején a Számviteli (akkor Közgazdasági) Főiskola statisztikai tanszékén szakkört alakítottunk. A szakkör feladatát tanszéki értekezlet határozta meg. Eszerint nem csupán általános iparstatisztikai kérdésekkel kellett foglalkoznunk, hanem konkrét téma kidolgozását tűzték elénk: statisztika a munkaverseny fejlesztésében.

A szakkör alakuló ülésén a tanszékvezető tanár irányításával megbeszéltük a munkamódszert és a feladatokat. A szakkör a munkát szovjet és magyar szakirodalom, a munkaverseny politikai irodalma, szakszervezeti kiadványok, munkaverseny beszámoló-jelentések és kérdőívek tanulmányozása, másrészt pedig üzemplátogatások, a munkaverseny szervezeti és értékelési kérdéseinek feldolgozása útján végzi. Célul tűztük ki, hogy a szakkör tagjai el-sajátítsák a statisztika számadatainak, mutatóinak marxista-leninista alkalmazását a tervek teljesítéséért és túlteljesítéséért folyó harcban, megértsék és megtanulják felhasználni adataikat a tömegek mozgósítására, a termelési veszteségek felkutatására és leküzdése terén.

Továbbá: konkrét segítséget nyújtani az üzemi vezetőknek abban, hogy a termelési mutatókon keresztül jól megismerjék üzembrészüik munkájának eredményeit és hiányosságait és versenyszervezési munkájukban megvalósítsák a Gerő elvtárs által adott célkitűzést: „Versenyezzünk az 1952. évi terv alapján, a havi, a negyedévi, az évi terv alapján!”

Munkánk során elsősorban is a munkaverseny jelentőségével, majd a versenymozgalom politikai és szervezeti helyzetével, eredményeivel és hiányosságaival kellett a hallgatókat megismertetnünk. E rövid beszámolóban minderre nem térünk ki és csak a statisztikai szempontból érdekesebbnek tűnő kérdéseket ismertetjük.

A Párt útmutatása alapján részletesen foglalkoztunk az *egyéni versennyel*: ezt az egyéni tervek teljesítésére, túlteljesítésére kell irányítani, a felajánlások teljesítését elsősorban az egyéni tervek teljesítésén keresztül kell mérnünk. A hallgatók számára új volt a tervteljesítés és teljesítményszázalék közti viszony (kapcsolat és különbség), így kidolgoztunk néhány idevágó feladatot. Pl.:

Egy munkás 1951. decemberben havi 150 készülékét szerel össze, amivel 135%-os teljesítményt ér el. 1952. első évnegyedben havi terve 180 készülék. Kérdés: biztosítja-e egyéni terve teljesítését, ha teljesítményét 150%-ra emeli?

Először azt kellett megvilágítani, hogy miért nem azonos a tervteljesítési százalék a teljesítményszázalékkal. A vita során azután a hallgatók helyes szempontokat vetettek fel (munkaigényesség, laza normák, stb.) és világossá vált előttük, hogy miért alkalmazunk a munkaügyi tervezésnél 110—125%-os feszítést általában.

Részletesen foglalkoztunk a minisztertanács 1951. július 15-i határozata alapján a művezetők feladataival a verseny fejlesztésében. A határozat világosan intézkedik, mint azt azonban megállapítottuk, még nem alkalmazzák kellően az üzemekben. Ennek egyik oka az, hogy a művezetők még nem kaptak elegendő segítséget a kiértékelések vezetéséhez, nem ismerik a táblák vezetésének jól bevált módszereit. Így kevésbé tudják összekapcsolni a verseny százalékos eredményeit a termelési mutatókkal, ami pedig elősegítené a versenymozgalom *közvetlen* értékének megértését. Nagy segítséget nyújthat e téren a statisztikus, ha rendszeresen, meggyőzően kimutatja a művezetők felé — tehát műhelyszinten — a munkaverseny segítségét a termelési terv teljesítésében, bér-alap betartásában, selejt-csökkentésben, általában a tervfeladatok teljesítésében. Kidolgoztuk például a következő feladatokat.

1. Szerkesszen táblát konkrét teljesítményemelésre irányuló vállalásokkal 10 főre. Vessen be konkrét teljesítéseket és számítsa ki, hogy mennyivel emelkedett a verseny révén a csoport átlagteljesítménye.

Számítsa ki konkrét számpéldán, hogyan emelkedett a csoport tervteljesítése Ft-ban és %-ban, továbbá az 1 főre eső termelés.

2. Szerkesszen táblát a Röder-mozgalom felajánlásainak kiértékelésére 3 sztahanovista munkamódszerátadóval és 2—2, összesen 6 fő munkamódszerátvevővel. Számítsa ki:

a) a 9 főből álló csoport átlagteljesítményének emelkedését,

b) tervtúlteljesítését konkrét példán Ft-ban és %-ban,
 c) az 1 főre számított termelés emelkedését.

Hogyan népszerűsítsük a versenyzatá-cióban az eredményeket?

3. Szerkesszen táblát 5 fő selejtsökken-tési vállalásainak értékelésére. Számítsa ki:
 a) konkrét számpéldán a tervteljesítés emelkedését Ft-ban és %-ban,

b) a termelékenység emelkedését,

c) milyen értékkel emelhetők a beruhá-zások az 5 éves tervben a selejtszázalék hasonló országos csökkentése esetén?

A szakkör munkájában bevált az a mód-szer, hogy a feladatok adatait is maguk a hallgatók adták meg, így törekedniök kellett a valósághoz közelesz termelési ér-tékek és keresetek megállapítására és ez nagyban elősegítette a versenymozgalmak eredményeiből származó népgazdasági ér-tékek megértését. (Az öt éves terv beruhá-zás-emeléseit számításánál bizonyos egy-szerűsítéseket vezetünk be.)

E példák során is részletesen foglalkoz-tunk a normatелjesítés és tervteljesítés kap-csolatával. Megvitatuk, hogy a darab-bérek átlagteljesítményszázalékának emel-kedéséből egyedül nem lehet a tervteljesít-ésre következtetni, azt más mutatók ala-kulásával is össze kell vetnünk. Így külö-nösen vizsgálni kell még operatíván

a közvetlen és közvetett órák,
 darabéres és időbéres órák arányát,
 a munkaigényesség alakulását.

A kérdés akkor vált a hallgatók előtt egészen világossá, amikor konkrét üzemi példát kaptak arról, hogyan emelkedett egy üzemben az átlagteljesítményszázalék az augusztus 20-i versenyszakaszbán, ugyan-akkor lemaradtak a tervteljesítésben. Az elemzés utólag megállapította a látszó-lagos ellentét nyitját: az történt, hogy az üzemben a versenymozgalm közép-pontjába állították a 100%-on aluli száma-nak csökkentését és egyes műhelyekben megfelelő ellenőrzés hiányában pótidőkkel emelték a teljesítményszázalékokat. Így csökkent ugyan a normát nem teljesítők száma és emelkedett az átlagteljesítmény, de emögött az „emelkedés” mögött nem volt többlet-teljesítmény.

Áprilisban tette közzé a Központi Sta-tisztikai Hivatal jelentését az 1952. első negyedévi terv végrehajtásáról. Megvitat-uk, hogy mire mutatnak rá a terv-

jelentésben nyilvánosságra hozott mutatók és megállapítások és hogyan használhatjuk fel azokat munkánk szempontjából. Atvet-tük közösen a jelentés ipari és munkaügyi fejezeteit, azután feladatot tűzünk ki: milyen versenymozgalmakat szervezne elsősorban — az egész iparban vagy egyes iparcsoportokban — a KSH negyedévi tervjelentése alapján, és azokat hogy érté-kelné?

A feladat megoldásához főként a jelentés következő részeit vettük alapul:

lemaradás van az acélnyersvas. hen-gerelt áru, vasöntvény, stb. termelésben,

a termelés egyenletes ütemét több ipar-ágban még nem sikerült biztosítani,

a munkatermelékenység emelkedése a mult év negyedik negyedéhez képest nem kielégítő,

a munkafegyelem általában javult, de emelkedett a különféle okokból mulasztók, ill. a kilépők száma. Magas az igazolatlanul mulasztók és az önkényes távozők száma az építőiparban,

1952. I. negyedében a beruházásokra fordított összeg 27,4%-kal volt több, mint 1951. azonos időszakában, a negyedév folyamán több új üzembrészleg kezdte meg működését.

A hallgatók a kérdések kidolgozásánál mindenütt külön foglalkoztak a *műszakiak* versenyzadataival.

A szakkör ezután a versenyértékeléssel kapcsolatos szakszervezeti feladatokat vi-tatta meg párt- és szakszervezeti határozatok alapján. Üzemi tapasztalatok és a szakszervezeti bizalmiak esti tanfolyamának útmutatója tanulmányozása alapján úgy láttuk, hogy a versenyszervezés, agítáció egyik legnagyobb hiányossága az, hogy nem elég konkrét, nem mozgósít a terv legfontosabb feladatainak megoldá-sára. A szakszervezeti aktívák ennek elle-nére még most sem kapnak megfelelő irán-yítást, hogy megismerjék a legfontosabb termelési, terv-fogalmakat és azok felhasználását versenyszervező és ellenőrző mun-kájukban.

Nem elegendő pl., ha a munkatermelé-kenység politikai jelentőségéről általában hallanak, hanem azt is meg kell tanítani, de egészen pontosan, hogy *mi* is a munka termelékenysége, *hogyan* lehet a termelé-kenységet emelni, *mi* e téren a bizalmiak, fizikai dolgozók, művezetők, műszakiak fel-adata, *milyen* versenymozgalmakkal emel-

hető a termelékenység és *hogyan* lehet ezt mérni, ellenőrizni?

*

A szakkör munkájának hiányossága, hogy rövid működése miatt nem tudta befejezni a megkezdett feladatokat.

A munkának vannak eredményei. A hallgatók a szakkör munkájában érdeklődéssel és szorgalommal vettek részt, a téma elevenése, a statisztikai értékelő munka

szemmelátható operatív felhasználhatósága és eredményei, a politikai és gazdasági élet időszerű megnyilvánulásainak közös feldolgozása lekötötték és fejlesztették a hallgatókat.

A Főiskola statisztikai tanszéke értékes tapasztalatokat szerzett a jövő tanév munkájához, a szakkör tagjai pedig jó útra valózt kaptak gyakorlati statisztikai munkájukhoz.

Svéd András

Hogyan járul hozzá a Lozinszkij-rendszer bevezetése a statisztikai munka megjavításához

Magyarországon először a Magyar Acélárugyárban került alkalmazásra a számviteli munkában A. J. Lozinszkij professzor rendszere. A számviteli terén — mint annyi más területen — ismét a Szovjetunió kimeríthetetlen gazdag tárházából vettük át a tapasztalatokat, és alkalmaztuk saját viszonyainkra. A számviteli munkában — mint tudjuk — a munka zöme a hónap végén összetorlódik, és annak feldolgozása a következő hó 12—15-ig húzódik el.

A Lozinszkij-rendszer lényege: a hónap végi „rohammunka” anyagát egyetlenesen — grafikon szerint — elosztani. A munka állandó naprakész állapotban tartásával a zárlati idő 8—10 nappal csökkenthető. Így sikerült a szovjet vállalatoknál a zárlatot a következő hó 3—5-re előrehozni. A rendszert a Német Demokratikus Köztársaságban G. Opitz főkönyvelő vette át, ahol azt egy év alatt 1500 állami vállalatnál vezették be. Az eddig lehetetlennek látszó feladatot vállalatunknál is sikerült megoldani és a létszám felduzzasztása nélkül a Pénzügyminisztérium brigádjának szervezésével, irányításával az április havi zárás május 5-én megtörtént a Magyar Acélárugyárban, a statisztikai adatok pedig — a 12-én jelentendő munkaügyi adatokkal együtt — 6-án a felsőbb szerveknél voltak. A májusi adatok — a munkaügyiek is természetesen — június 5-én a Kohó- és Gépipari minisztériumban, illetve a Központi Statisztikai Hivatalban voltak.

Nem kell különösebben hangsúlyozni, hogy népgazdasági szempontból milyen óriási jelentősége van a felelős vezetők

részére 8—10 nappal előbb történő adatszolgáltatásnak.

Nézzük a rendszert a vállalati statisztikus szemszögéből. A termelési és munkaügyi adatok feldolgozása a statisztikusnak eddig 10—12 napi munkájába került. Ugyanezen adatok zömét párhuzamosan feldolgozta az üzemkönyvelés is, de időbeli eltéréssel, ezt pedig a határidők lejártával a statisztikus már nem tudta felhasználni. A rendszer bevezetésével a statisztikus az összes termelési és munkaügyi adatokat a tárgyhót követő 4—5-re kapja a számviteli osztálytól. A rendszer bevezetésekor megbeszéltük a statisztikának szolgáltatandó adatokat az üzemkönyvelési osztállyal, így azok a statisztikus kívánsága szerint kerültek az üzemkönyvelés adataival egyszerre történő feldolgozásra.

Sok iparágban igen komoly fejtörést okoz a vállalati statisztikus számára a befejezetlen termelési állományának mérése. A kérdésről cikkek jelennek meg szaklapokban; minden tekintetben megnyugtató számítási mód azonban mindezüdig nincs. A kérdés a Lozinszkij-rendszerrel megoldást nyert. Tudjuk, hogy a számviteli osztálynak a befejezetlen termelési állományára vonatkozó adata sem tökéletes statisztikai szempontból. Az önköltségben az összes ráfordítások jelentkeznek, melyek nincsenek a szabványos termeléssel összefüggésben (kocsiálláspénz, kötbér stb.), továbbá a raktárból kivételezett, de feldolgozatlan anyagok is jelentkeznek a számlán. Az előbbieket azonban nem jelentékenyek és egyébként is kiszűrhetők a